

ברכת התורה

1. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף פא עמוד א

דאמר רב יהודה אמר רב, מאי דכתיב: +ירמיהו ט+ מי האיש החכם ויבן את זאת? דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פירשוהו, עד שפירשו הקדוש ברוך הוא בעצמו, דכתיב: +ירמיהו ט+ ויאמר ה' על עזבם את תורת וגו', היינו לא שמעו בקולי היינו לא הלכו בה! אמר רב יהודה אמר רב: שאין מברכין בתורה תחלה.

2. ברכת התורה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ לְעֲסוֹק בְּדִבְרֵי תוֹרָה. וְהֶעֱרַב נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת דִּבְרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצִאֲצָאֵינוּ וְצִאֲצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתְךָ לְשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הַמְּלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה.

3. השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם שכחת העשין

מצוה טו שנצטוינו להודות לשמו ית' בכל עת שנקרא בתורה על הטובה הגדולה שעשה לנו בתתו תורתו אלינו והודיענו המעשים הרצויים לפניו שבהם ננחל חיי העולם הבא. וכאשר נצטוינו בברכה אחר כל האכילה כן נצטוינו בזו. ובשלישי שלברכות (כא א) אמרו מנין לברכת התורה לפנייה מן התורה שנ' כי שם י"י אקרא הבו גודל לאלהינו. ורצה ללמוד ברכת המזון לפניו שיהיה מן התורה ק"ו מזה. אמרו ומה תורה שאינה טעונה ברכה לאחריה טעונה לפנייה מזון שטעון לאחריו אינו דין שטעון לפניו. והשיבו על זה מדרך הפירכות מה לתורה שכן חיי עולם. ועוד תנן על המזון מברך לאחריו ואינו מברך לפניו. וחפצם בזה שכיון שבעל קרי אינו מברך לפניו במזון והוא מברך לאחריה נלמוד שברכה לאחריו בלבד היא מן התורה ולפיכך אינה בטלה מפני תקנתם בטביל' בעלי קריין ושמע מינה דקל וחומר פריכא הוא. והעולה מזה שברכת התורה לפנייה מצות עשה דאורייתא. ובגמרא דבני מערבא (רפ"ז) אמרו כתוב בתורה ברכה לפנייה ואין כתוב בה ברכה לאחריה מה כתוב בה לפנייה כי שם י"י אקרא הבו גודל לאלהינו כתוב במזון ברכה לאחריו אין כתוב בו ברכה לפניו מה כתוב בו לאחריו ואכלת ושבעת וברכת את י"י אלהיך ומנין ליתן את האמור בזה לזה וכו'. מכלל זה מתבאר שהברכה הזו מן התורה. ואין ראוי למנותה מצוה אחת עם הקריאה כמו שמקרא בכורים (ע' קלב) אינו נמנה אחת עם הבאתן (ע' קכה) וספור יציאת מצרים (ע' קנז) עם אכילת הפסח (ע' נו):

4. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יא עמוד ב

אמר רב הונא: למקרא - צריך לברך, ולמדרש - אינו צריך לברך; ורבי אלעזר אמר: למקרא ולמדרש - צריך לברך, למשנה - אינו צריך לברך; ורבי יוחנן אמר: אף למשנה נמי צריך לברך, [אבל לתלמוד אינו צריך לברך]. ורבא אמר: אף לתלמוד צריך (לחזור ולברך) [לברך]; דאמר רב חייא בר אשי: זימנין סגיאיין הוה קאימנא קמיה דרב לתנויי פרקין בספרא דבי רב, הוה מקדים וקא משי ידיה וברך.

5. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכות השחר ושאר ברכות סימן מז סעיף י

אם הפסיק מללמוד ונתעסק בעסקיו, (כב) ט <ח> כיון שדעתו לחזור ללמוד, לא <ט> הוי הפסק. וה"ה (כג) לשינה (כד) י ומרחץ ובית הכסא, דלא הוי הפסק.

6. רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ז הלכה יא

בכל יום חייב אדם לברך שלש ברכות אלו ואחר כך קורא מעט מדברי תורה, ונהגו העם לקרוא ברכת כהנים, ויש מקומות שקורין צו את בני ישראל ויש מקומות שקורין שתיהן וקורין פרקים או הלכות מן המשנה ומן הברייתות.

7. תוספות מסכת ברכות דף יא עמוד ב

בירושלמי יש הא דאמרי' שכבר נפטר באהבה רבה והוא ששנה על אתר פירוש לאלתר שלמד מיד באותו מקום. ונשאל להרב ר' יצחק כגון אנו שאין אנו לומדין מיד לאחר תפלת השחר שאנו טרודין והולכים כך בלא למוד עד אמצע היום או יותר אמאי אין אנו מברכין ברכת התורה פעם אחרת כשאנו מתחילין ללמוד. והשיב ר"י דלא קיימא לן כאותו ירושלמי הואיל וגמר' שלנו לא אמרו ואין צריך לאלתר ללמוד.

8. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכות השחר ושאר ברכות סימן מז סעיף ד

המהרהר בדברי תורה, (ה) אינו צריך [ג] לברך. הגה: וה"ה (ו) דיכול (ז) לפסוק דין בלא נתינת טעם לדבריו (ר"ן פ"ק דשבת ופ' כל הצלמים כתב דהוי כהרהור).

9. ביאור הגר"א אורח חיים סימן מז סעיף ד

המהרהר כו'. דק"ל דלאו כדיבור דמי כמ"ש תוס' כ' ב' ד"ה ור"ח וכמ"ש בשבת ק"נ א' וזה סותר למ"ש בסעיף ג' הכותב כו' וכן הקשה הט"ז:

וה"ה כו'. ממ"ש בע"ז מ"ד ב' תנא כשיצא כו' ועי' תוס' שם בד"ה תנא כו' פי' רשב"ם כו' ואור"י כו' וכן כתב הר"ן בשם י"מ אלא שכתב לא משום איבה אלא שבבית האמצעי הרהור מותר וכל שאינו אומר טעמו של דבר הוי כהרהור ולכן בכל מקום שמותר להרהר גם זה מותר וכמ"ש לקמן ס' פ"ד בהג"ה וס"ס פ"ה בהג"ה אבל כ"ז צריך עיון דכאן מברך על המצוה וכי ליכא מצוה בהרהור והלא נאמר והגית בו כו' ר"ל בלב כמ"ש והגיון לבי וכ"ש לפסוק דין כו' והלא למקרא צריך לברך וכן כשקורא בתורה בציבור:

10. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכות השחר ושאר ברכות סימן מז סעיף ט

טו לא יקרא פסוקים קודם ברכת התורה, אעפ"י שהוא אומרם דרך תחנונים. ויש אומרים שאין לחוש, כיון שאינו אומרם אלא דרך תחנונים, ונכון לחוש לסברא ראשונה. הגה: אבל המנהג כסברה אחרונה, <ח>

שהרי בימי (כז) הסליחות מתפללים הסליחות (כח) ואח"כ מברכין על התורה עם סדר שאר הברכות, וכן בכל יום כשנכנסין לבהכ"נ אומרים כמה פסוקים ותחנונים ואח"כ מברכין על התורה.

11. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכות השחר ושאר ברכות סימן מז סעיף יד

נשים (לד) מברכות ברכת התורה.

12. מגן אברהם סימן מז ס"ק יד

דהא חייבות ללמוד דינין שלהם כמ"ש בי"ד סימן רמ"ו ס"ו ו

13. ביאור הגר"א אורח חיים סימן מז סעיף יד

נשים כו'. עיין מ"א בשם אגור ודבריהם דחויין מכמה פנים וקרא צווח ולמדתם את בניכם ולא בנותיכם היאך תאמר וצונו ונתן לנו אלא העיקר ע"פ מ"ש תוספות וש"פ דנשים מברכות על כל מ"ע שהז"ג וכמו שכתבתי לעיל סי' י"ז סעיף ב' ואף דקי"ל כאילו מלמדה תיפלות דווקא בתורה שבעל פה כמ"ש בי"ד סי' רמ"ו סעי' ו'.

14. גר"ח בגרי"ז הל' ברכות

והנה כבר הקשו אב"ט דנשים מברכות ברכה כחורב, וכל פטורות מה"ת, וניותר קשה לדעה הרמב"ם שפסק בפ"ג מהל' לוי' דעל מלוא שבעים פטורות הוין רשאות לדרך עליבן, ואיך יברכו בה"ת כיון דפטורות מה"ת, ושמשחי מפי האמור"ר בגאון החסיד זוקללכ"ה שחמה, דנכ"ה ה"ן הברכה על קיום המלוא של ה"ת, רק דכח"ל דין בפ"ט דהורב צעי ברב, וכדילפינן לה בברכות דף כ"ה מקרא דכי שס די הקרא וגו', ח"כ ה"ן זה דין ששייך להמלוא כלל, רק דהורב עלמכ"עטונכ ברב, ונשים פטורות רק מהמלוא של ה"ת, אבל ה"ן מופקטות מעלם החפלה של ה"ת, ולימודם ה"ן בכלל ה"ת, ושפיר יש להם לדרך על לימודם, כיון דלה אחינן ע"ז מכה להא דקיום המלוא כלל, ע"כ דבריו,

15. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כא עמוד א

אמר רב יהודה: מנין לברכת המזון לאחריה מן התורה - שנאמר: +דברים ח'+ ואכלת ושבעת וברכת. מנין לברכת התורה לפנייה מן התורה - שנאמר: +דברים ל"ב'+ כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלהינו.

16. תלמוד בבלי מסכת יומא דף לז עמוד א

תניא, רבי אומר: +דברים לב'+ כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלהינו. אמר להם משה לישראל: בשעה שאני מזכיר שמו של הקדוש ברוך הוא אתם הבו גדל

17. רש"י מסכת ברכות דף יא עמוד ב

מדרש - הוא קרוב למקרא, כגון מכילתא וספרא וספרי שהם מדרשי מקראות.

לגמרא אין צריך לברך - אפילו קודם אהבה רבה קאמר, והכי מוכח מילתא בפסח שני.

אף לגמרא צריך לברך - שהוא עיקר התורה שממנו הוראה יוצאה, גמרא היינו סברת טעמי משנה, ותירוצי משניות הסותרות זו את זו, וחסורי מחסרא.

18. תלמידי ר' יונה ברכות שם

רבי יוחנן אומר למשנה לריך לברך שנמשנה ג"כ מפרש הפסוקים ומשם לומד עומי המלוה הכל לחלמוד שהיא פירוש המשנה לא דאין לריך לברך על הפירוש ורבי אלעזר אומר דאפי' לחלמוד לריך לברך שנחלמוד ג"כ מפרש עיקרי הפסוקים ומסקי' דאפי' למדרש לריך לברך שנמדרש ג"כ לומד מהפסוקים מה"ו ומג"ס ומהמדות שהחורה נדרשה בהס"י

19. עמק ברכה ריש הספר

א) ונ"ל ראה לזה, מהא דסליגי כאן בגמ' אם דוקא למקרא צריך לברך או דלמדרש משנה וגמרא נמי צריך לברך, ורבינו יונה כתב, דאפי' מאן דסבר דלמשנה גמרא ומדרש נמי צריך לברך, ג"כ אינו אלא משום המקרא שבהם, שהם מפרשים פסוקי התורה, ואם נימא דחיובא דברה"ה הוא על המצוה של לימוד התורה, א"כ אדרבה היה צריך להיות החיוב ברכה על תורה שבע"ס יותר מעל תורה שבכתב, דהא עיקר לימוד התורה הוא תורה שבע"ס, שממנה הוראה יוצאה. וע"כ מוכח מזה כמש"כ דהחיוב ברכה הוא משום התורה גופא, ולא מיקרי, כי שם השם אקרא" אלא תורה שבכתב ממש.

א) ונ"ל ראה לזה, מהא דסליגי כאן בגמ' אם דוקא למקרא צריך לברך או דלמדרש משנה וגמרא נמי צריך לברך, ורבינו יונה כתב, דאפי' מאן דסבר דלמשנה גמרא ומדרש נמי צריך לברך, ג"כ אינו אלא משום המקרא שבהם, שהם מפרשים פסוקי התורה, ואם נימא דחיובא דברה"ה הוא על המצוה של לימוד התורה, א"כ אדרבה היה צריך להיות החיוב ברכה על תורה שבע"ס יותר מעל תורה שבכתב, דהא עיקר לימוד התורה הוא תורה שבע"ס, שממנה הוראה יוצאה. וע"כ מוכח מזה כמש"כ דהחיוב ברכה הוא משום התורה גופא, ולא מיקרי, כי שם השם אקרא" אלא תורה שבכתב ממש.

ב) ונ"ל ראה לזה, מהא דסליגי כאן בגמ' אם דוקא למקרא צריך לברך או דלמדרש משנה וגמרא נמי צריך לברך, ורבינו יונה כתב, דאפי' מאן דסבר דלמשנה גמרא ומדרש נמי צריך לברך, ג"כ אינו אלא משום המקרא שבהם, שהם מפרשים פסוקי התורה, ואם נימא דחיובא דברה"ה הוא על המצוה של לימוד התורה, א"כ אדרבה היה צריך להיות החיוב ברכה על תורה שבע"ס יותר מעל תורה שבכתב, דהא עיקר לימוד התורה הוא תורה שבע"ס, שממנה הוראה יוצאה. וע"כ מוכח מזה כמש"כ דהחיוב ברכה הוא משום התורה גופא, ולא מיקרי, כי שם השם אקרא" אלא תורה שבכתב ממש.

כ) ונ"ל ראה לזה, מהא דסליגי כאן בגמ' אם דוקא למקרא צריך לברך או דלמדרש משנה וגמרא נמי צריך לברך, ורבינו יונה כתב, דאפי' מאן דסבר דלמשנה גמרא ומדרש נמי צריך לברך, ג"כ אינו אלא משום המקרא שבהם, שהם מפרשים פסוקי התורה, ואם נימא דחיובא דברה"ה הוא על המצוה של לימוד התורה, א"כ אדרבה היה צריך להיות החיוב ברכה על תורה שבע"ס יותר מעל תורה שבכתב, דהא עיקר לימוד התורה הוא תורה שבע"ס, שממנה הוראה יוצאה. וע"כ מוכח מזה כמש"כ דהחיוב ברכה הוא משום התורה גופא, ולא מיקרי, כי שם השם אקרא" אלא תורה שבכתב ממש.

20. קהלת יעקב ברכות ס' כב

א) ונ"ל ראה לזה, מהא דסליגי כאן בגמ' אם דוקא למקרא צריך לברך או דלמדרש משנה וגמרא נמי צריך לברך, ורבינו יונה כתב, דאפי' מאן דסבר דלמשנה גמרא ומדרש נמי צריך לברך, ג"כ אינו אלא משום המקרא שבהם, שהם מפרשים פסוקי התורה, ואם נימא דחיובא דברה"ה הוא על המצוה של לימוד התורה, א"כ אדרבה היה צריך להיות החיוב ברכה על תורה שבע"ס יותר מעל תורה שבכתב, דהא עיקר לימוד התורה הוא תורה שבע"ס, שממנה הוראה יוצאה. וע"כ מוכח מזה כמש"כ דהחיוב ברכה הוא משום התורה גופא, ולא מיקרי, כי שם השם אקרא" אלא תורה שבכתב ממש.

21. ט"ז יורה דעה סימן רכא ס"ק מג

מותר לתקוע בו תקיעה של מצוה. - בא"ח סימן תקפ"ו בבית יוסף כתב בשם כל בו דדוקא אחר יתקע לו אבל המודר עצמו לא יתקע דפעמים שאדם נהנה במה שהוא תוקע וכן כתב שם בשלחן ערוך ולפי זה ודאי לא קשה מידי מההיא דסעיף י"א שאסור ללמוד בספר הנאסר עליו בלאו האי סברא שכתבתי שם אלא מטעם דהכא דודאי התורה משמחת לב שהרי אסור ללמוד בימי אבלו א"כ לא דמיא האי מצוה לשאר מצות דאמרין לאו ליהנות ניתנו אלא בזה נמשך הנאה לאדם

22. הקדמה לאגלי טל

ואדרבא כיון דהיא עיקר מצות לימוד התורה להיות שיש ושמח ומתענג בלימודו ואו דברי תורה נבלעין בדמו, ומאחר שנהנה מדברי תורה הוא נעשה דבוק ולתורה, אכל המוכר לשם מצוה ומתענג בלימודו דמי דהוה נעשה מצוה אפילו קודם כי יג' דתקנה מצוה

א) ונ"ל ראה לזה, מהא דסליגי כאן בגמ' אם דוקא למקרא צריך לברך או דלמדרש משנה וגמרא נמי צריך לברך, ורבינו יונה כתב, דאפי' מאן דסבר דלמשנה גמרא ומדרש נמי צריך לברך, ג"כ אינו אלא משום המקרא שבהם, שהם מפרשים פסוקי התורה, ואם נימא דחיובא דברה"ה הוא על המצוה של לימוד התורה, א"כ אדרבה היה צריך להיות החיוב ברכה על תורה שבע"ס יותר מעל תורה שבכתב, דהא עיקר לימוד התורה הוא תורה שבע"ס, שממנה הוראה יוצאה. וע"כ מוכח מזה כמש"כ דהחיוב ברכה הוא משום התורה גופא, ולא מיקרי, כי שם השם אקרא" אלא תורה שבכתב ממש.

23. ר"א מן ההר נדרים מח.

ו [דף מח ע"א] באר. שעשוי להשקות בהמת עולי רגלים. רחבה. שבעזרה ספריים. ספרי תורה נביאים וכתובים. כדתי בבבא בתרא כופין בני העיר לקנות להם ספרי תורה נביאים וכתובים שכל אלו מבני העיר הם ואין לאחר חלק עמהם. ואיכא מאן דמקשה והיאך נאסרים לקרות בספרים. והלא מצוה היא ומצוות לאו ליהנות ניתנו". ולא קושיא היא. דלא שייך

סעמא דמצוות לאו ליהנות אלא במצוה שהיא תלויה במעשה. שכשאדם עושה אותה אינו מתכוין לדבר הנאה. שאינו עושה אותה להנאת גופו אלא לעשות מה שנצטווה מאת השם. כמו שפירשנו באלו מותרין. אבל מצות לימוד. שהוא ענין ציור הלב וידיעת האמת. עיקר הציווי הוא כדי לצייר האמת ולהתענג וליהנות במדע לשמה לבבו ושכלו. כדכתיב פקודי יי ישראלים. משמחי לב. ומשום הכי אבל אסור לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים". מפני שהם משמחים לבו על כרחו. הילכך לא שייך למימר במצות תלמוד דלא ניתן ליהנות. שעיקר מצותו היא ההנאה והתענוג במה שמישיג ומבין בלימודו.

הנאה בלימוד תורה הוא עיקר המצוה של תורה לשמה. והן הן הדברים שביארתי.

וזהו גם מה שתיקנו אנשי כנסת הגדולה בכרכת התורה את לשון והערב נא ה' אלקינו את דברי תורתך בפינו וכו'. והיינו שצריכים דברי תורה להיות ערבים לנפש האדם ומתוקים בפיו, ומאחר שנהנה מהם אז נהיה דבוק בהם ומתקיימים בידו. ואין זו מליצה בעלמא או מעלה יתירה, כי מאחר שתיקנו אנשי כנסת הגדולה לשון זה בגמטבע ברכת התורה הרי מוכרח שסברי שכן הוא אופן הלימוד. וראיה לזה מהא דשקלו וטרו בגמרא ריש במה מדליקין [שבת דף כ"ג ע"א] אי הדלקה עושה מצוה או הנחה עושה מצוה, ופשטינן מלשון הברכה אקב"ו להדליק שהדלקה עושה מצוה. הרי שנקבע בלשון הברכה אופן עשיית המצוה, וכמו כן כאן קבעו אנכה"ג שלימוד התורה צריך שיהיה באופן ערבות ומתיקות, ודו"ק.

24. אמת ליעקב אבות א:ד

שם. והוי שותה בצמא את דבריהם. פירוש. שצריך האדם ליהנות מלימוד התורה בדיוק כמו שנהנה אדם שדבקה לשונו לחכו מחמת הצמא וסוף סוף מצא מקור מים להשיב את נפשו, והרי אז הוא שותה את המים בסיפוק וחשק גדול, כמו כן צריך להיות לימוד התורה. ויש לבאר שבאמת שונה ללימוד התורה משאר מצוות בפרט זה, דבשאר מצוות מצינו בתו"כ [הביאר רש"י בויקרא כ' פכ"ו] שראב"ע אומר מנין שלא יאמר אדם נפשי קצה בבשר חזיר אי אפשי ללבוש כלאים אבל יאמר אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי וכו'. הרי שהדרך הנכונה שיתחשק האדם לעבור את העבירה אלא שעוצר את עצמו מפני ציווי הבורא, וכמו כן אצל תלמוד תורה היה עולה על דעתנו לומר שאע"פ שאיני נהנה מן הלימוד ואין אני מוצא שום טעם בו זה מ"מ אני לומד משום שכן ציוני הבורא, וכבר כתב בעל הגאון אגלי טל בהקדמתו דמה שיש לאדם

25. תוספות מסכת ברכות דף יא עמוד ב

וא"ת מאי שנא מסוכה שצריך לברך על כל סעודה וסעודה לישב בסוכה. וי"ל דשאני תורה שאינו מייאש דעתו דכל שעה אדם מחוייב ללמוד דכתיב והגית בו יומם ולילה והוי כמו יושב כל היום בלא הפסק. אבל אכילה בסוכה יש שעה קבועה.

26. שיעורי הרב

27. רא"ש ברכות שם

מ"מ מסתבר שבי אדם שרגילין תמיד לעסוק בתורה, ואפילו כשיוצאין לעסקיהן ממהרים לעשות צרכיהם כדי לחזור וללמוד ותמיד דעתם על לימודם, לא חשיב הספק לעוין הברכה.

28. ת' ר' יונה שם

מפני שהתפילין כשחולצן או הציצית כשמפשיטן מעליו, נגמרה מצותן, ולפיכך כשחוזר ומניחן פעם אחרת מצוה אחרת היא וצריך לחזור ולברך, אבל בקריאה כשקרא פעם אחת, עדיין לא נגמרה מצותה שהיא כל היום..

29. לבוש אורח חיים סימן מז

ואין לתמוה למה אין מברכין ג"כ ברכה לאחריה כמו שמברכין על הספר תורה ברכה לאחריה: *הג"ה ועיין לקמן סימן קל"ט סעיף י"א: דבשלמא כשקורין אותו לתורה שייך שפיר ברכה לפניו כשמתחיל בספר תורה וברכה לאחריה כשמסיים והולך ממנה, כמו בכל ברכת הנהנין שמברכין לפניו ולאחריה, אבל הברכה שמברכין כל אחד על מה שחייב ללמוד ולעסוק בתורה, זה החיוב הוא מוטל עליו בכל עת דכתיב [יהושע א, ח] והגית בה יומם ולילה, ואין שייך לומר לברך לאחריה שאין זמן בכל היום ובכל הלילה לומר עליו שהוא לאחריה. ונ"ל שזה הטעם נכון למנהגינו שאנו מברכין בכל בקר שתי ברכות על התורה, כדי שתהא אחת נחשבת לברכה אחרונה על הלימוד שלמד אתמול שלא היה יכול לברכה קודם לכן עד שיישן בינתיים, דהוי השינה הפסק והוי שפיר אחריה, (ג) ואין לומר שהיה יכול לברכה כשהפסיק ללמוד אתמול כשהלך לישן, דהא חייב להגות בה אפילו במטתו עד שישתקע בשינה: *הג"ה ועיין לקמן סימן רל"ט סעיף א': וא"כ אין לו עת אחר לברכה עד הבקר כשיעור משנתו, והברכה השנייה היא נחשבת לברכה ראשונה על מה שילמוד היום שבא. ואף על פי שלפי זה היה לנו להקדים ברכת אשר בחר בנו וכו' קודם לעסוק בדברי תורה, דלעסוק להבא משמע, ותהיה ברכת אשר בחר בנו נחשבת ללימוד של אתמול ולעסוק על מה שילמוד היום, מ"מ הואיל וגבי ספר תורה תקנוה לברכה ראשונה לקחוה ג"כ כאן לברכה ראשונה.

30. אגור בס' דברי חמודות שם

לפ שאינו מסיח דעתו מללמוד. לפי שאף כשהוא נפנה, צריך ליזהר בדינים כמו בגלוי טפח וכיצד יקנה וכה"ג בדיני מרחץ, כמו שאלת שלום והנחת תפילין.

31. ר"ן מסכת נדרים דף פא עמוד א

ומצאתי במגילת סתרים של ה"ר יונה ז"ל דקרא הכי דייק דעל שלא ברכו בתורה תחילה אבדה הארץ דאם איתא על עזבם את תורתם כפשטא משמע שעזבו את התורה ולא היו עוסקין בה כשנשאל לחכמים ולנביאים למה לא פרשוהו והלא דבר גלוי היה וקל לפרש אלא ודאי עוסקין היו בתורה תמיד ולפיכך היו חכמים ונביאים תמהים על מה אבדה הארץ עד שפרשו הקדוש ברוך הוא בעצמו שהוא יודע מעמקי הלב שלא היו מברכין בתורה תחלה כלומר שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כ"כ שיהא ראוי לברך עליה שלא היו עוסקים בה לשמה ומתוך כך היו מזלזלין בברכתה והיינו לא הלכו בה כלומר בכונתה ולשמה אלו דברי הרב החסיד ז"ל והם נאים ראויין למי שאמרם.